

UNU

– Doamnelor și domnilor, bună seara! Numele meu este James Cobb și, așa cum unii dintre voi probabil știți deja, m-am concentrat în ultimii ani pe cercetarea așa-numitelor stări de conștiință modificată; mă refer mai ales la hipnoză. Avem prilejul să fim acum împreună datorită generoasei invitații pe care mi-a adresat-o fundația „J.L. Bridgewater“, căreia îi mulțumesc încă o dată. Nu voi vorbi despre conținutul cărții mele care tratează acest subiect și a cărei lectură sper că o veți găsi interesantă, ci despre căile pe care le-am urmat pentru a ajunge la concluziile pe care le-am dezvoltat în lucrarea mea. Cultura de masă a ridicat hipnoza pe un soclu. Risc să fiu în situația celui care afirmă că nu există Moș Crăciun: acest soclu este fragil, iar hipnoza a devenit de mult pentru publicul larg un adevărat mit urban. Se află în sală ofițeri de poliție sau procurori? Văd că mai mulți participanți au ridicat mâinile. Sunt sigur că oricare dintre voi ar fi fericit să înlocuiască zilele și nopțile de anchetă, sutele de proceduri care trebuie învățate, orele de interogatorii și munca de laborator cu o ședință de hipnoză în care suspectului, odată intrat în transă, să i se pună o singură întrebare: Ai comis cutare faptă? Lucrurile nu merg așa tocmai din cauza faptului că nu avem nici o garanție că, odată aflată în stare de hipnoză, o persoană spune adevărul și numai adevărul, deci îi sunt

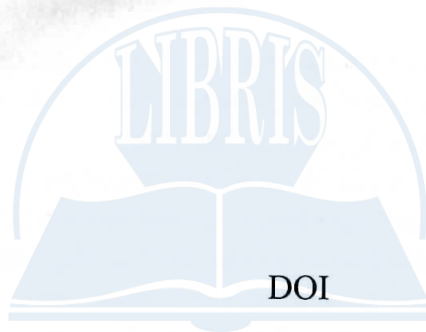
anihilate complet cel puțin două componente esențiale ale procesului comunicațional uman: disimularea și fantezia. Din aceleași motive, detectorul de minciuni – primit la început ca un adevărat deus ex machina de către criminaliști – nu este acceptat ca probă în instanță decât circumstanțial, în unele cazuri, iar în altele deloc. În anii '80 au existat psihiatri care au făcut carieră dezvăluind așa-zise cazuri de abuzuri sexuale împotriva copiilor, abuzuri care ar fi ieșit la iveală mai ales cu ocazia unor ședințe de hipnoză la care au fost supuse prezumtivele victime, ajunse la maturitate. Astăzi știm că au fost distruse vieți în baza unor simple aiureli rezultate din manipularea la care erau supuși subiecții de către examinatorii lor așa-zii obiectivi. În stare de hipnoză, subiecții nu au dezvăluit *amintiri*, ci au răspuns în așa fel încât să le facă pe plac examinerilor. Dimpotrivă, cercetările mele au confirmat faptul că, odată aflat în stare de hipnoză, subiectul are voința dramatic diminuată, iar liberul său arbitru este aproape abolit. De aceea în transă poate face lucruri pe care le-ar refuza în mod obișnuit, dacă examinerul îi cere să facă aceste lucruri. Iată o demonstrație simplă. Va trebui să răspundeți cât de rapid puteți la două întrebări, una după cealaltă. OK, sunteți gata? Imaginați-vă că sunteți invitați la o conferință, cum ar fi cea de acum. Așadar, numele dumneavoastră sunt trecute pe... Cum se numește acea hârtie? Exact, *tabel*. Cine l-a ucis pe Cain? Răspunsul vostru a fost *Abel*. Asta deși sunt sigur că știți la fel de bine ca mine că povestea biblică este pe dos: Cain l-a ucis pe Abel și a fugit la răsărit de Eden, în Țara lui Nod. De ce ați dat acel răspuns greșit? Explicația nu este atât de simplă precum ați fi tentați să credeți la prima vedere. Sigur, asocierea cuvintelor *tabel* și *Abel* este evidentă. Însă mai trebuie luat în considerare faptul că *eu* am fost cel care a pus întrebarea. Eu, cel de aici, de pe acest mic podium, înzestrat de plano de

către voi cu niște cunoștințe superioare. Într-o asemenea situație, se produce un *transfer de responsabilitate*, extrem de vizibil în cazuri de conflict armat, de exemplu, când mase mari de oameni își urmează conducătorii, indiferent dacă ordinele acestora pot să însemne moartea pentru un număr semnificativ dintre ei. Persoana de aici, de pe acest podium, este în mod automat înzestrată de cei care o ascultă cu abilități superioare lor, iar în aceste condiții gradul de sugestibilitate crește odată cu *ethosul*, *pathosul* și *logosul* persoanei respective, așa cum ne învăța Aristotel în urmă cu douăzeci și cinci de secole. Sau imaginați-vă că sunteți rătăciți în junglă, călăuziți spre liman. Transferul de responsabilitate /credibilitate asupra călăuzei este aproape total, pentru că vă aflați într-un mediu ostil, despre care aveți informații limitate sau nule, iar viața vă este amenințată de pericole iminente. V-am dat aceste exemple pentru a vă sugera cum stau lucrurile în cazul hipnozei. Transferul de reponsabilitate pe care subiectul îl face către examiner este mult mai accentuat în cazul stărilor de conștiință modificată decât în stările așa-zis normale. Tărâmul mental pe care este condus subiectul îi este acestuia complet străin, dar același subiect *presupune* că examinerul stăpânește mult mai bine acel spațiu mental – ceea ce, între noi fie vorba, uneori este o simplă presupunere. Mai intervine și problema relativității a ceea ce numim generic *realitate*. „Știm“ despre un subiect, un obiect, o persoană că sunt *reale* pentru că, prin intermediul simțurilor noastre, culegem informații care, odată prelucrate de creierul nostru, ne conduc la această concluzie. Da, există această sală în care vă aflați, persoana care vă vorbește și proiecția în PowerPoint de acolo. Toate astea sunt *reale*. Știm acest lucru pentru că *îl vedem, îl auzim, îl simțim*. Prin urmare, *știm* că ceea ce trăim este „real“. Dar un subiect aflat sub influența unui drog puternic, LSD de pildă, *știe, vede și simte* o cu totul altă

realitate, la fel de convingătoare pentru el cum este această sală pentru noi, în clipa de față. Ajunge să intervină o minusculă modificare în chimia complexă a creierului nostru pentru a fi fericiți sau a cădea în cea mai neagră depresie, pentru a fi calmi sau foarte violenți, apatici sau agitați, imaginativi sau abulici, indiferent de realitatea „obiectivă” din jurul nostru și indiferent de trecutul și cunoștințele/informațiile acumulate în acest trecut și care ne-au modelat comportamente și convingeri aparent ferme. Prin urmare, m-am întrebat ce fel de *realitate* descrie un subiect cărui i se induce starea de hipnoză? Realitatea acelui moment, unic și irepetabil, realitatea așa-zis obiectivă, realitatea subiectivă sugerată de examiner, realitatea cimentată în urma convingerilor și credințelor proprii acumulate de-a lungul vieții? O realitate pe care am putea să o numim *transcendentă*, și care nu este rezultatul proceselor cognitive uzuale, legate de simțuri, așa cum încercau să ne convingă Morrison și Ginsberg în anii '60? Comunică subiectul respectiv ceea ce *crede*, ceea ce *vede* sau doar ceea ce intuiește că dorește *călăuza* lui mentală, hipnotizatorul /examinerul? Sigur, nu am pretenția că lucrarea mea poate oferi răspunsuri exhaustive la întrebări atât de complicate. Știința se dovedește adesea înșelătoare atunci când cei care o gestionează devin manipulatori. Vă voi da un exemplu. Probabil că, atunci când ați făcut o vizită la zoo, ați privit cu mai multă simpatie cimpanzeul din cușcă după ce ați aflat că circa 98 la sută dintre genele noastre sunt comune cu cele ale simpaticei primare. Doar că geneticienii care vă comunică această informație „uită” deseori să vă spună și faptul că avem circa 30 la sută dintre gene comune și cu biata drojdie de bere și cam 50 la sută cu cele ale unei banane, ceea ce nu ne împiedică să o ignorăm pe prima și să o înfulecăm fără scrupule pe cea de-a doua, deci să comitem un act care, în proporție de jumătate, poate fi caracterizat

drept canibalic. Explicația sună cam așa: materialul genetic din care este constituită viața este relativ limitat, iar uluitoarea diversitate a acestuia vine mai degrabă din varietatea combinațiilor, și nu din complexitatea lui. Numărul stărilor de conștiință modificată pe care le-am identificat până astăzi, de asemenea, nu este foarte mare, însă modul în care ne raportăm la ele, dependent de tiparul cultural al fiecărei epoci, este extrem de divers. Ajunge să remarc faptul că Sfântul Ioan Evanghelistul ar risca să ajungă în zilele noastre la spitalul All Saints după ce ar jura că *Apocalipsa* lui este rezultatul unei viziuni. Se pare că trăim într-o lume care crede mai mult în politică, matematică și finanțe decât în revelații. Vom trece acum la cea de-a doua parte a întâlnirii noastre: sunt gata să răspund întrebărilor din public. Am convenit împreună cu organizatorii întâlnirii că aceste întrebări vor fi în număr de cinci, dat fiind timpul limitat. Sper că cei care doresc le pună s-au înscris deja pe lista care s-a aflat la intrare. Ultima parte va fi dedicată sesiunii de autografe, lângă standul amenajat în foaiet. Vă mulțumesc foarte mult pentru atenție și a fost o reală onoare și un privilegiu să mă aflu astăzi aici.

Plănuisem ca după conferință să merg împreună cu reprezentantul fundației, Randolph Jackson, și cu agentul meu literar, Brenda Reuben, la un restaurant aflat nu departe, pe 45th Street, numit The Living Room. Dar Brenda era răcită cobză, iar Jackson aflase că trebuie să fie dimineața următoare la Atlanta, așa că plecase în grabă spre aeroport. I-am spus Brendei să meargă acasă și să se vâre-n pat și am condus-o până la ieșirea spre garajul de la subsol.

Mă pregăteam să plec la rândul meu, când am fost abordat de un bărbat înalt și slab, cu o alură milităroasă, și o mustață subțire, la modă printre bărbații fatali ai anilor '30. Avea în jur de șaiszeci de ani, purta un costum scump și un pardesiu asortat și mi-a spus că se numește Joshua Fleischer.

În general, după conferințe evitam contactele cu oamenii din public. Cei care mă abordau se dovedeau de cele mai multe ori insistenți și pisălogi și scăpam cu mare greutate de ei. Unii îmi expediau după aceea scrisori sau mesaje electronice pline de reproșuri și lamentări și îmi atrăgeau atenția că banii nu mă vor apăra de focul gheenei în care aveam să mă perpelesc în curând.

– Vreau să vă propun să luăm cina împreună, a spus bărbatul.

Eram pe treptele de la Crimson Hall, și vântul bătea cu putere, ridicându-i în aer poalele pardesiului deschiat. Omul avea

volumul meu sub braț și îl strângea ca și cum i-ar fi fost teamă că ar putea să-l piardă.

– Mulțumesc, dar programul pentru seara asta este deja făcut, i-am răspuns și am început să cobor treptele. Mi-a pus delicat o mână pe umăr.

– Probabil că sunteți asaltat de tot felul de ciudați după asemenea întâlniri. Dar vă asigur că nu sunt unul dintre ei. Am toate motivele să cred că ați fi foarte interesat de ceea ce am de spus. Vă cunosc opera mai bine decât credeți și știu ce vorbesc. V-am citit cartea în urmă cu o lună, imediat după lansare, și mi-am spus că sunteți persoana potrivită.

I-am mulțumit încă o dată, însă i-am refuzat din nou invitația. A renunțat, dar a stat lângă mine până când un taxi aflat în trecere a binevoit să oprească.

– O să vă scriu un e-mail, m-a prevenit el. Aveți grijă să nu ajungă în Trash înainte să-l citiți.

Pe când urcam în taxi, l-am auzit tușind. Era o tuse adâncă și istovitoare, pe care o mai auzisem la suferinzii de boli pulmonare grave.

În seara aceea, pe când recapitulam momentele conferinței, mi-am adus aminte de el. Apoi l-am uitat, până în după-amiaza în care am primit mesajul, două zile mai târziu, într-o joi. Acesta nu eșuase în Spam, ci își găsisse victorios drumul spre Inbox, și suna așa:

Dragă James,

Poate că nu am ales cea mai bună cale de a te aborda, însă am crezut că este mai bine să ne vedem față în față. Nu sunt nici pisălog, nici nebun. Nu sunt fascinat de subiecte oculte, de paranormal sau de lumi paralele. Convingerea mea este că, atunci când murim, pur și simplu dispărem, asemenea unor rable trimise la topit. Dar nu despre asta vreau să vorbesc cu tine.

Cred că ar trebui să încep prin a-ți spune câte ceva despre mine.

Îmi știi deja numele. Dacă nu l-ai reținut în seara aceea, îți amintesc că mă numesc Joshua Fleischer. M-am născut la New York City în urmă cu șaiszeci și doi de ani. Am absolvit engleza la Princeton în 1976 și visam să devin scriitor – nu a fost să fie. În schimb, am câștigat o avere investind la bursă. În urmă cu zece ani m-am mutat în New England, unde am cumpărat o proprietate într-un loc frumos și curat de pe lângă Freeport. Nu am fost căsătorit niciodată, nu am copii și nici rude apropiate. Mi-am pierdut ambii părinți pe când aveam doar optsprezece ani. Câteva rude din partea mamei locuiesc în Utah, dar nu ne vizităm niciodată și cred că ultima oară ne-am auzit la telefon acum mai bine de treizeci de ani.

Sper că nu ai tras deja concluzia că sunt un tip singuratic și mizantrop, un troglodit refugiat în spatele banilor și-al influenței pe care o aduc aceștia. Te asigur că nu este deloc așa și că am avut și am o viață socială extrem de activă. Nu m-am căsătorit de teamă că, mai devreme sau mai târziu, va trebui să trec prin acea durere imensă de a-mi îngropa ființa iubită, condamnat fiind să trăiesc în continuare. Sau, mai grav, să o oblig pe ea să treacă prin asta. Sau poate că doar complic lucrurile și că pur și simplu nu am cunoscut persoana potrivită, care să mă facă să cred că ne vom întâlni și după moarte. Am avut în preajma mea multe femei, dintre care unele au însemnat mult pentru mine. Dar nici una suficient de mult încât să numesc asta „dragoste“. În afară, poate, de una singură, cu mult timp în urmă. Despre ea îți voi vorbi la vremea potrivită, dacă vei accepta propunerea mea.

În altă ordine de idei, am făcut și fac parte din consiliile de administrație a mai bine de douăzeci de fundații și asociații caritabile; o vreme am predat voluntar limba engleză la un liceu pentru copii săraci din Bangor și tot voluntar am participat la

programe de îngrijire la domiciliu a persoanelor neajutate din Mineral County. Nu am avut timp să mă plictisesc și nici să-mi pun prea multe întrebări.

În urmă cu doi ani am fost diagnosticat cu o formă agresivă de cancer pulmonar. Am fumat în tinerețe, însă în ultimii aproximativ douăzeci de ani nu mă mai atinsesem de țigări. Mi s-a explicat că poate fi vorba despre o chestiune genetică (bunicul dinspre tată a murit din aceeași cauză). Nu mi-am plâns de milă și nu m-am lamentat. Mi-am pus treburile în ordine și am început lupta cu boala. Am urmat inclusiv un tratament în Europa, am făcut tot ceea ce mi-au spus doctorii să fac, am semnat toate cecurile care mi s-au cerut. În urmă cu trei luni mi s-a spus că am fost înfrânt și că nu mai este mare lucru de făcut. Din cauza unei poziționări a tumorii de pe plămânul stâng – prea aproape de cord – cancerul nu era operabil. Iar medicamentele își făcuseră datoria și îmi oferiseră un an de viață în plus.

Nu mi-e teamă de ce știu că va urma și nu cred că este foarte important dacă se întâmplă mâine sau peste zece ani, atâta vreme cât plecarea mea nu va provoca nici o durere nimănui.

Însă mai am o chestiune de rezolvat, și este vorba de una de viață și de moarte – dacă nu cumva această formulare sună caraghios de-a dreptul în situația în care mă aflu eu. Și am convingerea că tu, dragă James, poți să mă ajuci în această privință.

Nu pot să-ți spun decât între patru ochi despre ce este vorba, de aceea speram că voi avea prilejul să stăm de vorbă în seara aceea. Dar nu am vrut să insist, pentru a nu fi considerat prea intruziv și în acest fel să compromit șansele unui accept din partea ta. Cred că ceea ce am să-ți spun vine și în întâmpinarea preocupărilor tale științifice, vizavi de stările modificate de conștiință.

Știu că, într-un fel, îți cer un cec în alb, iar pentru tine nu sunt decât un necunoscut care te-a abordat într-o seară. În cazul în care vei accepta, va trebui să-mi fii oaspete aici, în Maine,